

Gart der Gesundheit: Johans blumen.

Johans blumen

Das xciii Capitel

Flores sancti Johannis latine. (Die meister spreken das dise blumen sind von natur getemperieret unnd werden zu einer kranckheit genutzet genant Amor hereos das ist ein sorgfällige begierde des mannes zu einer frawen oder einer frauwen zu einem mann. Ettlich meister die spreken das dises seye teufels liebe und nit menschlichen. Darumb wölicher ein sollicher melancolicus wäre also das er weder tag noch nacht rüwe hatte in seinem haubte und allzeit gern bey frawen sein wolte der selbig neme zu jm diser blumen sein fantasie unnd böser willen der wirt gewandelt zu güttem. Unnd du solt auch damit gedencken die keüscheyt sant Johanssen und jm opffern einen pater noster und ein Ave Maria du wirst erlöset von diser bösen melancoley on allen zweyfel. Paulus.

(1) Valkruid.

Dat 193ste kapittel. (**Arnica montana**)

Flores sancti Johannis Latijn.

(2) De meesters spreken dat deze bloemen zijn van natuur getemperd en worden tot een ziekte genuttigd genaamd Amor hereos, dat is een zorgvuldige begeerte van de man tot een vrouw of een vrouw tot een man. Ettelijke meesters die spreken dat dit is duivelsliefde en niet menselijk. Daarom wie zo'n melancholicus is also dat hij nog dag nog nacht rust heeft in zijn hoofd en altijd graag bij vrouwen zijn wil, diezelfde neemt tot hem deze bloemen en zijn fantasie en kwade wil die wordt veranderd in een goede. En u zal ook daarmee gedenken de kuisheid Sint Johannes en hem offeren een pater noster en een Ave Maria, u wordt verlost van deze kwade melancholie zonder twijfel. Paulus.

Hypericum perforatum wordt algemeen als Sint Jansplant aangezien. Dodonaeus; 'De Hoogduitsers noemen het Sant Johans kraut, de Nederlanders Sint Janskruid, de Engelsen S. Johans worde, de Bohemers S. Jana zwoncek'. De afbeelding laat een asterachtige zien en waarschijnlijk wel Arnica.

Vorm.

De 20-60cm hoge plant overwintert met een dikke en korte sterk vertakte wortelstok. Op deze, scheef in de aarde liggende wortelstok zitten knoppen die in het voorjaar weer uitlopen. Dan verschijnt er een rozet van eivormige bladeren die vlak op de bodem liggen. Elk blad heeft 5-7 nerven. Uit hun midden

ontspringen grote, soms gele en meestal oranje bloemen in juni/augustus. Na de bloei wordt het vruchtpluis door de wind verspreid.

Naam.

Dodonaeus; 'De Hoogduiters noemen dit gewas in hun taal Waldtblume als of men woudbloem zei en wij hebben het in het Latijn Chrysanthemum latifolium genoemd, dat is vokelaar met brede bladeren. Sommige geloven dat het 't Alisma van Dioscorides is, dan het Alisma dat ook Damasonium heet heeft bladeren die op de weegbree lijken en heeft een steel die een thyrus of toorts lijkt zoals we elders betoond hebben, maar zulks is dit kruid niet dat we nu beschrijven want het heeft geen geribde weegbreeachtige bladeren, noch geen toortsvormige stelen als het zou moeten hebben om het echt Alisma te wezen'.

(2) De eerste vermelding van onze plant is bij H. Hildegard te vinden waar ze zegt dat de plant wolfesgelegena onze Arnica is. Die plant wolfesgelegena kende ze niet als geneeskruid, maar vooral als liefdestoverij. Ze schrijft, 'de wolfesgelegena is zeer warm, ze heeft een giftige warmte in zich. Als een man of vrouw in liefde ontvlamt dan wordt het of als iemand zijn huid met groene wolfesgelegena aanraakt dan zal het de aangeraakte in de liefde van een ander ontbranden en als het kruid gedroogd is dan wordt de man of vrouw door de liefdesvlam geheel razend zodat ze vrijwel uitzinnig worden'.

'Wenn ein Mann oder eine Frau in Liebe erglüht, dann wird, wenn jemand sie oder ihn auf der Haut mit Wolfesgelena berührt, der Berührte in der Liebe zum anderen verbrennen, und wenn das Kraut vertrocknet ist, dann werden Mann oder Frau durch die Liebesglut fast rasend, so dass sie schließlich unsinnig werden.'

Het kruid verschijnt als Arnich bij Matthaus Sylvaticus in 14de eeuw. De eerste botanist die Arnica vermeldt schijnt Conrad Gessner in zijn Hort Germaniae van 1561. Hij geeft het de namen Alisma alpinum en Caltha alpina. De oudere schrijvers hebben dit kapittel niet meer herkend.

Van Ravelingen schrijft over Chrysanthemum segetum waar een vermenging met de Arnica voorkomt zoals uit de Duitse naam blijkt, blijkbaar hebben ze de plant niet goed gekend.

Arnica, de herkomst van de naam is onzeker, mogelijk van Latijn Arna; lam, naar de zachte harige bladeren, of van het Griekse *ptarmike*: duizendblad, naar de Achillea *ptarmica* van Dioscorides. *Ptarmicum* betekent niesmiddel en zijn kruidachtige bloemen en wortels zouden niezen veroorzaken.

Het valkruid zou gevonden worden op St. Johannisdag, 24 juli, vandaar dat het een sonnwend- of Johannisblume is. Op die dag, tussen 11 en 12, opent het zijn bloemen en levert de beste werkzame tinctuur die bij kwetsingen en huidziektes helpt en zulk wohltun zou het de naam Bergwohlverleih gegeven hebben. Maar naar H. Hildegard en de Gart dat het in die beroemde nacht het meest werkt om liefde tussen man en vrouw op te wekken. Dan komt de naam Wolverley van Wohl; welzijn, en verleiden.

Gebruik.

Dodonaeus; 'Van de krachten van dit kruid heb ik niets zekers of waard om te schrijven onderzocht of bij iemand anders gezien'.

Zie verder: <http://volkoomenoudeherbariaenmedisch.nl/> en : <http://www.volkoomen.nl/>